

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2547) ในห้วงเวลาที่ประเทศชาติกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตในรูปแบบลักษณะต่างๆ ที่เข้ามารุมเร้า จนส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของคนในชาติทุกระดับทุกสังคม ปัญหาอย่างหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ญกรุมเร้าก็คือ ปัญหาความยากจน

ปัญหาความยากจน จัดได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและเป็นปัญหาหลักที่จะต้องติดตามดำเนินการแก้ไขโดยด่วนที่สุด สาเหตุเพราะปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชาชนซึ่งเป็นกำลังหลัก เป็นกลไกในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองเท่าทันอนารยะประเทศ โดยได้มีมติจากคณะรัฐมนตรีในการที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งเกิดขึ้นกับประชาชนทั่วทุกหนแห่งของประเทศ จากการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 นั้น รัฐบาลได้จัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ ในการแก้ปัญหาวิกฤตต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในหลายๆ ด้าน ยุทธศาสตร์การขจัดความยากจน จัดได้ว่าเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือยกระดับประกอบประชาชนในชาติ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของกลุ่มคนตลอดจนถึงตัวบุคคล ให้สามารถยืนหยัดในสังคมได้อย่างยั่งยืน มั่นคง และมีประสิทธิภาพ โดยการให้ความรู้ เสริมสร้างอาชีพ ส่งเสริมและผลักดันภูมิปัญญาของท้องถิ่นให้เข้าสู่ระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาที่สอดคล้องก้าวทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน (คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ : 2546)

จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งมุ่งสนองต่อนโยบายของรัฐ ในยุทธศาสตร์การขจัดความยากจนของคนในพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มชุมชนต่างๆ โดยมุ่งเน้นที่จะนำเอาภูมิปัญญาผนวกกับทรัพยากรในท้องถิ่นนั้นๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มรายได้และอาชีพให้กับกลุ่มคนในพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มอาชีพต่างๆมากมาย ซึ่งมีความหลากหลาย ตามความถนัดตามภูมิปัญญาของแต่ละพื้นที่ โดยสร้างสรรค์ผลงานออกมาเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ทรงคุณค่า เช่น งานผ้าทอเกาะยอ งานเครื่องเคลือบดินเผางานจักสานจากวัสดุธรรมชาติต่างๆ รวมถึงงานฝีมือต่างๆ อีกมากมายหลากหลายซึ่งกระจายกระจายไปตามพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา การผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากเตาเผาหมัน ในเขตพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบจังหวัดสงขลา นับว่าเป็นภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ที่เก่าแก่อันทรงคุณค่าของท้องถิ่น และมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในแง่ของภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยการนำเอาวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นงานศิลปหัตถกรรมใน

รูปแบบต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการใช้งาน โดยได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน

ในยุคปัจจุบัน การผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากเตาเผาหม้อดินก็ยังคงอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา แต่เป็นการผลิตในลักษณะของอุตสาหกรรมครัวเรือน มิได้มีการพัฒนารูปแบบให้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ที่มีความต้องการใช้งานผลิตภัณฑ์ในด้านประโยชน์ใช้สอยทั้งทางจิตใจและทางกายภาพ (นวนน้อย บุญวงษ์ : 2539) ควบคู่กันไปตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อม ซึ่งจัดเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการผลิตยุคปัจจุบัน (นิรัช สุดสังข์ : 2543)

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาดังกล่าว และได้เห็นถึงความจำเป็นในการที่จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเร่งด่วน เพื่อมิให้ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าถูกกลืนเลือนหายไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป คณะผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดร่วมกันในการพัฒนารูปแบบงานศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากเตาเผาหม้อดินในพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ให้กับกลุ่มที่ผลิตงานจักสานเตาเผาหม้อดิน และกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีความสนใจ โดยมุ่งเน้นด้านการเสริมสร้างรายได้ควบคู่กับการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของคนในพื้นที่นั้นๆ การจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ อีกทั้งยังเป็นการสนองยุทธศาสตร์ของรัฐ ในการจัดการความยากจนของคนในพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้อีกทางหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบงานศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากเตาเผาหม้อดิน รอบลุ่มทะเลสาบสงขลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีคุณค่าความงาม และยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
2. เพื่อนำผลการวิจัยและพัฒนา มาถ่ายทอดสู่ชุมชนอื่นๆ ที่มีความสนใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การผลิตสินค้าหัตถกรรมชุมชน ซึ่งสามารถผลิตได้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค
3. เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากเตาเผาหม้อดิน

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากงานวิจัยของ แป้งร่ำ กุลเวช. (2541) กล่าวถึงการผลิตงานศิลปหัตถกรรมของชุมชนมุสลิมบ้านโตะบันกับการสานใบเตาเผาหม้อดินของหมู่บ้านโตะบัน อ.ลิเกา จ.ตรัง โดยใช้พืชพื้นบ้านตามป่าโกงกาง คือใบเตาเผาหม้อดิน ซึ่งมีความเหนียวทนทานและสามารถนำมาประดิษฐ์ประดอยเป็นงานจักสานพื้นบ้าน จากงานวิจัยสรุป คือ การนำเอาภูมิปัญญาในการคิดและ

ประดิษฐ์ลายสานของท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้เป็นผลิตภัณฑ์ ขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน โดยมีสถานที่รองรับการกระจายสินค้า และเผยแพร่สินค้า 1 หน่วยงาน

ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนันรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเอาผลการวิจัยของ (แป็งรำ กุลเวช : 2541) มาบูรณาการ ต่อยอดในส่วนของแนวความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด หรือกลุ่มผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น และได้เพิ่มเติมในส่วนของการเผยแพร่ความรู้จากผลการวิจัย ให้สามารถปรับใช้ได้กับทุกๆ กลุ่มอาชีพที่มีความสนใจในการผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากเตยปาหนัน นอกเหนือจากพื้นที่ ที่ทำการวิจัย รวมถึงผลจากงานวิจัยยังสามารถบรรลุตามแผนยุทธศาสตร์ทั้งของรัฐ และมหาวิทยาลัยทักษิณ ในส่วนของการขจัดความยากจน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ อีกด้วย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบงานศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนัน

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจรูปแบบงานศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนันที่ผ่านการพัฒนาแล้ว

2. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

2.1 ผู้ผลิต ได้แก่ กลุ่มอาชีพที่ผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากเตยปาหนัน

2.2 ผู้บริโภค ได้แก่ กลุ่มผู้สนใจและผู้ซื้องานศิลปหัตถกรรมจากเตยปาหนัน

3. ขอบเขตด้านสถานที่ ที่ศึกษา

ได้แก่ ที่ทำการกลุ่มอาชีพที่ผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากเตยปาหนัน ในบริเวณพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา จำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปลักษณ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์ในการใช้งานมากขึ้น

2. ผลิตภัณฑ์จากเตยปาหนัน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่นำเอาเตยปาหนันสาน มาประดับประกอบในชิ้นงานนั้นๆ

3. รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา หมายถึง ในงานวิจัยเรื่องนี้ได้กล่าวถึงพื้นที่เฉพาะ จ.สงขลา จ.พัทลุง และ จ.นครศรีธรรมราช

4. ผู้ผลิต หมายถึง กลุ่มผู้ผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากเตยปาหนัน ในตำบลคูเต่า จ.สงขลา

5. ผู้จำหน่าย หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคล ร้านค้า ซึ่งรับสินค้าจากผู้ผลิต มาจำหน่ายยังสถานที่ต่างๆ

6. ผู้สนใจผลิตภัณฑ์ หมายถึง กลุ่มคน หรือบุคคลที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมหรือซื้อผลิตภัณฑ์ ในร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากเตาเผาหมัน

7. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์

8. ลักษณะเฉพาะ หมายถึง รูปแบบและลักษณะของศิลปหัตถกรรมที่ทำจากสุนทรีย์ภาพ และภูมิปัญญาของผู้สร้างโดยมีขนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมของท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นตัวกำหนด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มอาชีพต่างๆ ในบริเวณรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา และกลุ่มอาชีพอื่นๆ ที่มีความสนใจ

2. ช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของท้องถิ่นและประเทศชาติ

3. ช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในด้าน เทคนิคการผลิตและการตลาด

4. ช่วยเสริมความรู้แก่คนในท้องถิ่น ด้านการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

5. ช่วยเพิ่มความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบ และสามารถนำรูปแบบไปใช้ในการผลิตสินค้าศิลปหัตถกรรมได้

6. สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติความเป็นมา และบริบททางสังคมของแต่ละพื้นที่ ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์รูปแบบงานศิลปหัตถกรรมผลิตภัณฑ์จากเตาเผาหมัน

7. นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาพัฒนารูปแบบและกระบวนการผลิตศิลปหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์จากเตาเผาหมัน รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยสูงสุด

8. ชุมชนสามารถผลิตงานศิลปหัตถกรรมจากเตาเผาหมันที่มีคุณภาพ ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค สามารถตอบสนองการใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตปัจจุบัน อีกทั้งเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากเตาเผาหมัน